

การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ ของ “แม่ที่เปียงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ Myth Construction of the Motherhood of “Deveined Mother” and “Parenting like Mother” in Thai Television Dramas

อุไร ไชยเสน* Urai Chaisen*
สมสุข หินวิมาน** Somsuk Hinviman**

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย และเพื่อศึกษาและวิเคราะห์หน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์ด้วบทละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศหลังช่วงภาคค่ำระหว่างปี 2555-2558 ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 3 5 7 ที่มีเค้าโครงเรื่องเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่เปียงเบนจากมาตรฐานกำหนดจำนวน 8 เรื่อง และจำนวนตัวละครแม่ 10 ตัวละคร ผลการศึกษาพบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ตอกย้ำกับมายาคติหลักของสังคมไทยคือ “แม่” คือผู้ให้กำเนิดหรือผู้เลี้ยงดู ทำหน้าที่ซึ่งให้เห็นว่า การเป็นแม่ที่ไม่พร้อม จะมีผลต่อความเป็นแม่ทั้งการปฏิเสธการ

43

*นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น
เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 ช่องทางการติดต่อ 083 946 7447 หรือ uraichaisen@gmail.com

*Ph.D. Candidate in Communication Arts, Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand
Telephone: 083 946 7447 Email: uraichaisen@gmail.com

**รองศาสตราจารย์ ดร.สมสุข หินวิมาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

***Thesis supervisor

เป็นแม่ และผลต่อการอบรมเลี้ยงดูที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมคาดหวัง และทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า ผู้หญิงควรมีความพร้อมหรือเตรียมพร้อมในการเป็นแม่ทั้งลักษณะทางจิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษา และอาชีพ

มายาคติที่ต่อต้านคือ การปฏิเสธการเป็นแม่ โดยมายาคติทำหน้าที่ชี้ให้เห็นว่า การเป็นแม่จะทำให้หมดโอกาสที่จะมีบทบาทอื่นที่ดีกว่าในสังคม และทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า การปฏิเสธการเป็นแม่ แม้จะทำให้แม่มีโอกาสดีขึ้นในสังคมมากกว่าบทบาทการเป็นแม่ แต่แม่ก็จะได้รับการลงโทษด้วยการมีชีวิตที่ไม่มีความสุข แต่เมื่อแม่ยอมรับและทำหน้าที่แม่ แม่ก็จะได้รับรางวัลจากการยอมรับของสังคม

มายาคติที่ทำทายเป็นแม่มีอำนาจในการกำหนดรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูลูก โดยมายาคติทำหน้าที่ชี้ให้เห็นว่า แม่เป็นผู้ให้กำเนิดลูก ลูกเป็นสมบัติของแม่ แม่จึงมีอำนาจในการอบรมเลี้ยงดูลูกโดยไม่ต้องเป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง และทำหน้าที่กำหนดความคิดว่า แม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกเบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนดและคาดหวัง แม่จะถูกลงโทษ

บทสรุปการประกอบสร้างมายาคติความเป็นในละครโทรทัศน์ แม่จะมาจากมุมมองที่หลากหลาย แต่ละครโทรทัศน์ก็ยังคงทำหน้าที่หลักในการกล่อมเกล่าให้แม่มีความเป็นแม่ตามที่สังคมคาดหวัง

คำสำคัญ: การประกอบสร้าง / ความเป็นแม่ / แม่ที่เบี่ยงเบน / ผู้เลี้ยงดู
ประหนึ่งแม่ / มายาคติ

Abstract

This research is a qualitative research. The purposes are 1) to study, analyze, and compare motherhood in television dramas and the myth of motherhood in Thai society, and 2) to study and analyze the role of parenthood in television dramas. The data was collected through the analysis of television plays, which aired after the evening news during 2012-2015 on channels 3, 5, and 7. The stories are about motherhood deviating from the customary, consisted of 8 stories and 10 mother characters.

The results evaluated that myth construction of the motherhood of television dramas that attributed to the myth of Thai society was “mother”, who was the originator or moderator. It acted to point out that being ineligible mother can cause effect on motherhood, both parental denial and parenting effect diverges from the expected society, and to impose that women should be ready or prepared for motherhood, both mental, characteristics, economic, education, and professional status.

Nevertheless, the counterintuitive myth was to reject motherhood. Myth pointed out that motherhood will cause the opportunity to play a better role in society. Although, myth imposed that rejecting being mother even gave her a better chance in society than a motherhood role, the mother will be punished by having

an unhappy life. However, when mother accepted and acted mother role, she will receive the award of social acceptance.

Nevertheless, the stimulating myth is that mother has the power to define a child-raising pattern. Myth pointed out that mother gave birth to child; the child is the property of the mother, therefore, the mother has the power to raise child without the social expectations. Additionally, myth imposed that mother who nursed the child deviated from a determined and expected society, the mother will be punished.

In conclusion, even though myth construction of the motherhood in Thai television dramas came from a variety of perspectives, the television dramas still maintain the role of motherhood as the society expects.

Keywords: Construction / Motherhood / Deveined mother / Parenting-like mother / Myth

บทนำ

คำว่า “แม่” ในสังคมไทยเรา เป็นคำที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต เริ่มตั้งแต่สังคมไทยในอดีตที่เป็นสังคมเกษตรกรรม มีการจัดแบ่งหน้าที่ไว้ตามศักยภาพของเพศบุรุษและเพศสตรี งานหนักที่ต้องใช้กำลังเป็นภาระหน้าที่ของบุรุษ งานที่ต้องใช้ความละเอียดอ่อนรอบคอบ เป็นภาระหน้าที่ของสตรี ดังนั้นภาระงานที่เกี่ยวกับหย่ากับเรือนส่วนมากจึงเป็นหน้าที่ของสตรี ทั้งการเลี้ยงดูและการอบรมสั่งสอนบุตร (วิรัช ตาแก้ว, 2552)

ความสำคัญของความเป็นแม่ในสังคมไทยมีปรากฏให้เห็นในยุคสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ที่ให้ความสำคัญในฐานะของการมีส่วนร่วมในการสร้างชาติด้วยการมีลูกและการเป็นแม่ที่ดีของลูก มีการกำหนดหน้าที่ในการเลี้ยงลูกเป็นหน้าที่ของผู้หญิง และมีการจัดงาน “วันแม่แห่งชาติ” เพื่อยกย่องเชิดชูการทำหน้าที่แม่ ผู้หญิงจะต้องมีความสามารถในการ “ผลิต” ประชากรให้แก่ประเทศชาติทั้งในแง่ของปริมาณและในแง่ของคุณภาพ (สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี, 2552) นอกจากนี้ความสำคัญของแม่ยังปรากฏในทางศาสนา เห็นได้จากแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในคัมภีร์มานาวธรรมศาสตร์ ที่ผู้หญิงในฐานะมารดาเป็นผู้มีฐานะสูงสุด มีบุญคุณสูงสุด แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในพระไตรปิฎก ผู้หญิงในฐานะมารดาถือว่าเป็นพรหมของบุตร (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2541)

ความหมายของคำว่า “แม่” นั้นมีทั้งความหมายที่มาจากชีวภาพ คือหญิงผู้ให้กำเนิด และความหมายที่มาจากสังคมและวัฒนธรรม (กาญจนา แก้วเทพ, 2536) ได้แก่ ความหมายตามพจนานุกรม “แม่” คือ “หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก หรือคำที่ลูกเรียกหญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูตน” ซึ่งความหมายนี้เป็นที่รับรู้ร่วมกันของสังคมไทยว่าเป็นความหมายหลัก

นอกจากนี้ยังมีความหมายที่มาจากมุมมองอื่น ๆ เช่น ความหมายที่ว่าแม่ที่ไม่กำเนิดอาจจะไม่ได้เลี้ยงดู หรือแม่ที่เลี้ยงดูก็อาจจะไม่ใช้ผู้ที่ให้กำเนิด หรือ ความหมายของแม่ผู้ดูแลลูกและทำงานบ้านควบคู่กัน ที่เกิดขึ้นเมื่อผู้หญิงเริ่มทำงานนอกร้านในศตวรรษที่ 19 (กัจจร หลุยยะพงค์, 2544) และความหมายที่ผู้หญิงปฏิเสธการเป็นแม่ ทั้งปฏิเสธการแต่งงาน และปฏิเสธโดยการแต่งงานแล้วไม่ยอมมีบุตร

สถาบันสืบทอดความหมายความเป็นแม่ให้แก่สังคมไทยที่สำคัญคือ สถาบันทางสังคม ได้แก่ สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา นอกจากนี้ยังมีสถาบันสื่อมวลชน คือ รายการละครโทรทัศน์ ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นแม่ปรากฏอยู่หลากหลาย ทั้งภาพของความเป็นแม่ในอุดมคติ และภาพของแม่ที่เป็นจริง (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) ซึ่งจะสังเกตได้ว่าภาพของแม่ที่เป็นจริงที่เบี่ยงเบนไปจากภาพของแม่ในอุดมคติมีการสืบทอดความหมายอยู่บ่อยครั้ง ตัวอย่างจากละครโทรทัศน์เรื่อง “รักคุณเท่าฟ้า” สืบทอดเรื่องราวของแม่ที่รักลูกชายมากจนกีดกันไม่ให้ลูกชายแต่งงาน เพราะไม่คิดว่าจะมีผู้หญิงคนใดรักลูกได้มากเท่ากับแม่ ละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” สืบทอดเรื่องราวของแม่ที่ไม่ได้ทำหน้าที่แม่ ละครโทรทัศน์เรื่อง “คือหัตถาครองพิภพ” สืบทอดเรื่องราวของแม่ที่ปฏิเสธการเป็นแม่ และละครโทรทัศน์เรื่อง “แค้นแสนหา” สืบทอดเรื่องราวของแม่ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนเหมือนลูก

จากภาพของแม่ในละครโทรทัศน์ที่เบี่ยงเบนไปจากความหมายหลักของสังคมไทยทั้งในลักษณะ “แม่ที่เบี่ยงเบน” คือแม่ที่ให้กำเนิดลูกแต่เลี้ยงดูลูกเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด และแม่ที่ไม่ได้ให้กำเนิดแต่เลี้ยงดูหรือที่เรียกว่า “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่มีการนำเสนอในละครโทรทัศน์นี้

เป็นประเด็นชวนสงสัยและคาดการณ์ว่า ละครโทรทัศน์น่าจะเป็นพื้นที่ที่สามารถตรวจสอบความหมายของ “แม่ที่เบียดเบียน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ว่ามีความหมายต่อกัน หรือต่อต้าน หรือทำทาบกับความหมายหลักของคำว่า “แม่” ในสังคมไทยอย่างไร และในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความหมายในละครโทรทัศน์นี้ โรลิ่งด์ บาร์ธส์เชื่อว่า เป็นพื้นที่มายาคติ (Myth) หรือกระบวนการสรุปยอดความคิดของคนในแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะทำงานอยู่(กาญจนา แก้วเทพ, 2551) ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยตั้งคำถามว่า มีประเด็นมายาคติความเป็นแม่อะไรบ้างที่ปรากฏอยู่ในละครโทรทัศน์ และมายาคติเหล่านั้นทำหน้าที่อะไรและอย่างไร เปรียบเทียบกับมายาคติหลักแล้ว ความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กำลังต่อกัน ต่อต้าน หรือ ทำทาบ จึงนำมาสู่หัวข้อวิจัยคือ “การประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบียดเบียน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ไทย”

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ จากตัวละคร “แม่ที่เบียดเบียน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทยจากตัวละคร “แม่ที่เบียดเบียน” และตัวละคร “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การทำหน้าที่ของมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์กับมายาคติแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่ ได้แก่ความหมาย ความสำคัญ ความเป็นแม่ สถานภาพ บทบาท หน้าที่ ทั้งความเป็นแม่ในโลกจริงและความเป็นแม่ในสื่อมวลชน และแนวคิดเกี่ยวกับมายาคติ (Myth) ที่โรลิ่งด์ บาร์ธส์ ได้ให้ความหมายว่า คือกระบวนการสรุปรวบยอดความคิดของคนในแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และมีหน้าที่หลักอยู่สองประการคือ หน้าที่ในการชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง (Point Out) และหน้าที่เป็นตัวกำหนดความคิด (Impose) ของเรา มาเป็นกรอบในการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างตัวบท (Text) คือละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศหลังข่าวภาคค่ำระหว่างปี 2555-2558 ทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 357 ที่มีเค้าโครงเรื่องเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานกำหนดจำนวน 8 เรื่อง และจำนวนตัวละครแม่ 10 ตัวละคร รวบรวมความเป็นแม่จากลักษณะทั่วไปทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม ลักษณะทางจิตใจ การให้กำเนิด การอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาการความเป็นแม่ ความเป็นแม่ของตัวละครที่ให้กำเนิดลูกแต่ไม่เลี้ยงดูลูกหรือเลี้ยงดูลูกที่แตกต่างไปจากกรอบมาตรฐานของสังคมกำหนด และผู้ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูลูกแต่ไม่ได้เป็นผู้ให้กำเนิด

ผลการวิเคราะห์

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 1) มายาคติความเป็นแม่และหน้าที่ มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ 2) มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์เปรียบเทียบกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย

1) มายาคติความเป็นแม่และหน้าที่มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์

มายาคติ (Myth) นั้น โรลิ่งด์ บาร์ธ ได้ให้ความหมายว่า คือ กระบวนการสรุปรวบยอดความคิดของคนในแต่ละสังคมต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (กาญจนา แก้วเทพ, 2551) และมีหน้าที่หลักอยู่สองประการคือ หน้าที่ในการชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องราวอะไรบ้าง(Point Out) และหน้าที่เป็นตัวกำหนดความคิด(Impose)ของเรา(กาญจนา แก้วเทพ, 2544) ผลการศึกษาค้นคว้านี้จะได้นำเสนอ มายาคติความเป็นแม่และหน้าที่มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ควบคู่กันไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้จากการนำเสนอความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์จากลักษณะทั่วไป ได้แก่ลักษณะทางกายภาพทางสังคม และทางจิตใจ จากการให้กำเนิด จากการอบรมเลี้ยงดู และจากพัฒนาการความเป็นแม่

1.1 มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และหน้าที่มายาคติ

1.1.1 มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางกายภาพ พบมายาคติ แม่ที่มีอายุน้อยจะเป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลย เป็นแม่ที่ทอดทิ้งลูก และเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวตามลำพัง ส่วนแม่ที่มีอายุมากจะพบมายาคติ ปฏิเสธการเป็นแม่ เป็นแม่ที่มีลูกบกพร่องทางสติปัญญาและพัฒนาการ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าลักษณะทางกายภาพทางด้านรูปร่างหน้าตาของแม่ที่สวยงาม

ทำให้เป็นผู้หญิงที่มีทางเลือกมากกว่าการเป็นแม่ ได้แก่ การมีอำนาจต่อ
รอง ว่าจะจะเป็นแม่ที่มีสถานภาพทางสังคมแบบใด และเป็นผู้หญิงที่ปฏิเสธ
การแต่งงานซึ่งก็คือการปฏิเสธการเป็นแม่

จากมายาคติความเป็นแม่ที่ปรากฏนี้เมื่อพิจารณาตามกรอบหน้าที่
ของมายาคติตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ มายาคติที่ปรากฏในละคร
โทรทัศน์เหล่านี้คือหน้าที่การพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out)
ว่าลักษณะทางกายภาพทางด้านอายุ และรูปร่างหน้าตาส่งผลต่อการเป็น
แม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด ส่วนหน้าที่ในการกำหนดความ
คิด (Impose) นั้นพบว่า มีการกำหนดความคิดว่า แม่ที่มีอายุน้อย สามารถ
เรียนรู้ได้ ควรให้อภัยและให้โอกาสเรียนรู้ความเป็นแม่ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้
จะปรากฏออกมาจากคำพูดของตัวละครอื่นอยู่บ่อยครั้งในการดำเนินเรื่อง
และกำหนดความคิดว่าผู้หญิงไม่ควรปฏิเสธการเป็นแม่ และควรต้องเป็นแม่
ในวัยที่เหมาะสม ไม่มากไม่น้อยเกินไป อีกทั้งกำหนดความคิดว่า แม่ที่สวย
และเลือกโอกาสอื่นมากกว่าการเป็นแม่ จะเป็นแม่ที่ไม่ดี

ผลการศึกษามายาคติแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากลักษณะ
ทางกายภาพนี้ เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงก็จะสอดคล้องกับงานของ
วาทีนวิชัยยา (2555) ที่ศึกษาแม่วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้เป็น
ผู้เลี้ยงดูหลัก ครอบครัวรวมถึงแม่ของแม่วัยรุ่นเองก็ยังไม่ต้องการให้ลูกสาว
เปิดเผยว่ามีบุตร ดังนั้นจึงต้องเข้ามารับบทบาทในการเลี้ยงดูหลักแทน
นอกจากนี้ในมุมมองของนักสตรีนิยมเอง แมรี โวลสโตนคราฟต์
(Mary Wollstonecraft) นักสตรีนิยมคลื่นลูกที่สองในช่วงทศวรรษ 1960
ถึง 1980 ก็ได้เคยเสนอใน A Vindication of the Rights of Woman ว่า
การเป็นแม่ที่ดีต้องเลี้ยงและดูแลลูกด้วยตนเอง ไม่ใช่ให้ความสนใจแต่เรื่อง

ความสวยงามของรูปร่าง เพราะเมื่อความสวยงามหมดไปตามวัย ผู้หญิงก็จะไม่เหลือคุณค่าใด ๆ เลย (อ้างใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545)

1.1.2 มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า แม่ที่มีสถานภาพทางสังคมฐานะยากจนจะเป็นแม่ที่มีความต้องการพึ่งพาสามีมาก เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวเพราะพึ่งพาสามีไม่ได้ และเป็นแม่ที่ทอดทิ้งลูก ส่วนแม่ที่มีฐานะรวย จะปฏิเสธการเป็นแม่ เป็นแม่หม้าย สำหรับลักษณะทางสังคมจากการศึกษาพบมายาคติแม่ที่มีการศึกษา จะเป็นแม่ที่ใช้ความรู้สอนลูก ในขณะที่แม่ที่ไม่มีการศึกษาจะไม่ได้เป็นแม่ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก และหากเป็นแม่ที่ได้อบรมเลี้ยงดูลูกก็จะเป็นแม่ที่มีอุปสรรคในการประกอบอาชีพหาเงินเลี้ยงดู นอกจากนี้ลักษณะทางสังคมทางด้านบทบาทของพ่อในการเลี้ยงดูลูก พบว่าแม่ที่มีสามีไม่มีบทบาทในการเลี้ยงดูลูกจะเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว ส่วนแม่ที่พ่อบีบทบาทในการเลี้ยงดูลูก จะเป็นแม่ที่มีอำนาจทั้งเป็นแม่ที่มีอำนาจกับลูก และเป็นแม่ที่มีอำนาจในการกำหนดบทบาทของพ่อในการเลี้ยงดูอีกด้วย

จากมายาคติความเป็นแม่ที่ปรากฏนี้เมื่อพิจารณาตามกรอบหน้าที่ของมายาคติตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ มายาคติที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เหล่านี้คือหน้าที่การพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) ว่าลักษณะทางสังคมของแม่ที่ทำให้กำเนิดแต่ไม่พร้อม ทั้งการศึกษา ฐานะและชนชั้น และไม่สามารถละทิ้งความปรารถนาส่วนตนของแม่ได้ จะเป็นแม่ที่ไม่ดี หรือเป็นแม่ที่ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูลูกให้เติบโตให้ดีได้ และยังชี้ให้เห็นว่า แม่เลี้ยงเดี่ยว คือภาวะที่ใหญ่หลวงสำหรับผู้หญิง ดังนั้นหน้าที่กำหนดความคิด (Impose) จึงปรากฏให้เห็นว่า การศึกษาคือการสร้าง

ความพร้อมให้กับการเป็นแม่ กำหนดความคิดว่าผู้หญิงควรเตรียมพร้อมรับมือกับการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยว และกำหนดความคิดว่าแม้อย่างคงต้องพึ่งพาพ่อในการสนับสนุนการทำหน้าที่แม่

ผลการศึกษามายาคติแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางสังคมนี้ เมื่อพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม จะพบว่า การสนับสนุนความพร้อมในการเป็นแม่ด้วยการศึกษานั้น แมรี โวลสโตนคราฟต์ (Mary Wollstonecraft) เสนอว่าผู้หญิงต้องได้รับการศึกษาแบบเดี่ยวและเรียนร่วมกับผู้ชาย การได้รับการศึกษาจะทำให้ผู้หญิงสามารถเลี้ยงดูตัวเองได้ และทำให้ผู้หญิงเป็นเมียและแม่ที่ดีขึ้นเช่นเดียวกับเบ็ตตี ฟรีดาน (Betty Friedan) เขียนหนังสือชื่อ The Feminine Mystique มองว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สถานะของผู้หญิงดีขึ้น เรียกร้องให้ผู้หญิงทำงานอาชีพ เพราะจะทำให้ผู้หญิงเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ส่วนการพึ่งพาพ่อในการสนับสนุนการทำหน้าที่แม่นั้น ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองที่ผู้หญิงได้เข้าสู่ตลาดแรงงานทดแทนแรงงานผู้ชายที่เข้าร่วมสงคราม แต่เมื่อสงครามสงบลงผู้หญิงถูกเรียกร้องให้เลิกทำงานและกลับมาเป็นแม่บ้าน เบ็ตตี ฟรีดานมองว่าทำให้ผู้หญิงเหล่านั้นเจ็บป่วย เพราะการเป็นแม่บ้านทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจต่อจากผู้ชาย นอกจากนี้ยังมีชูลามิธ ไฟร์สโตน (Shulamith Firestone) ที่เสนอในงานเขียน The Dialectic of Sex: The Case for Feminist Revolution ว่าในการทำหน้าที่ในทางการสืบพันธุ์ การคลอดลูก การให้นมลูก การเลี้ยงลูก ทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชายเพื่อการมีชีวิตรอดและเสนอทางออกว่า ผู้หญิงต้องเลิกทำหน้าที่สืบพันธุ์ และใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการผลิตสมาชิกใหม่ของสังคม ความปิติยินดีในการคลอดลูกเป็นมายาคติของระบบชายเป็นใหญ่ (อ้างใน วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2545)

1.1.3 มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า แม่ที่มีจิตใจทะเยอทะยาน จะเป็นแม่ที่เลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลย แม่ที่มีจิตใจต้องการบทบาทอื่นมากกว่าบทบาทการเป็นแม่ จะเป็นแม่ที่ทอดทิ้งลูก ส่วนแม่ที่มีจิตใจห่วงห้วงลูกมาก จนเกินไปจะเป็นแม่ที่มีอำนาจเหนือลูก และแม่ที่มีจิตใจไม่ต้องการแต่งงาน จะปฏิเสธการแต่งงาน

จากมายาคติความเป็นแม่ที่ปรากฏนี้เมื่อพิจารณาตามกรอบหน้าที่ของมายาคติตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ มายาคติที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เหล่านี้คือหน้าที่การพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) จากลักษณะทางจิตใจของแม่ว่ามีผลต่อการเป็นแม่ และมายาคติในละครโทรทัศน์ก็ทำหน้าที่กำหนดความคิด (Impose) ว่า “แม่” คือ สถานภาพและหน้าที่หนึ่งซึ่งธรรมชาติและสังคมกำหนดมาแล้ว ผู้หญิงจึงไม่ควรปฏิเสธ

ผลการศึกษามายาคติแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางจิตใจนี้เป็นมายาคติที่สอดคล้องกับสังคมไทยที่ต้องการให้ผู้หญิงที่เป็นแม่ตระหนักในบทบาท และสถานภาพที่สังคมมอบหมายให้ด้วยเหตุผลทางชีวภาพ และเหตุผลทางสังคม ดังที่มีการย้ำความสำคัญของบทบาทแม่ให้กับผู้หญิงว่าเป็นบทบาทที่ยิ่งใหญ่ ผู้กำลังจะเป็นแม่ ฟังตระหนักว่าความเป็นแม่นั้นมีความสำคัญเพียงใดและควรภูมิใจในตัวเองเสมือนกับการได้รับบทบาทอันยิ่งใหญ่และสำคัญอันนี้ นอกจากนี้ความเป็นแม่นั้นมีมากกว่าการเป็นผู้ให้ชีวิตลูก ความหมายด้านธรรมชาติ ผู้ที่สักแต่ว่า คลอดทารกที่เกิดขึ้นในรังไข่ของตนนั้นหากไม่ทำหน้าที่ของความเป็นแม่ให้สมบูรณ์แบบก็เป็นได้เพียงผู้คลอดเท่านั้น (บุญรัตน์ โพธิ์ไพรัตน์, 2547) นี่คือความหมายของ

คำว่า “แม่” ในทางคุณธรรมเหล่านี้คือสิ่งที่สังคมมอบสถานภาพและหน้าที่ให้กับผู้หญิงที่เป็นแม่ และละครโทรทัศน์ก็สืบทอดความหมายต่อ

1.1.4 มายาคติความเป็นแม่ที่เปี่ยมเบนในละครโทรทัศน์จากการให้กำเนิด ผลการศึกษาพบว่าละครโทรทัศน์นำเสนอมายาคติ การให้กำเนิดลูกยังคงเป็นความเจ็บปวด เสี่ยงต่อชีวิตของแม่ จึงทำให้เป็นแม่ที่มีอำนาจเหนือลูก เพราะเป็นคนให้ชีวิตลูก การให้กำเนิดลูกคือความหวังของแม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหวังเกี่ยวกับเพศของลูก เพราะจะส่งผลต่อสถานภาพและความเป็นอยู่ของแม่ มายาคติการให้กำเนิดคือการปลดปล่อยการเป็นอิสระ ก็จะเป็นแม่ที่ทอดทิ้งลูกและเป็นแม่ที่ปฏิเสธการเป็นแม่

จากมายาคติความเป็นแม่ที่ปรากฏนี้เมื่อพิจารณาตามกรอบหน้าที่ของมายาคติตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ มายาคติที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เหล่านี้คือหน้าที่การพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) ว่าการให้กำเนิดเป็นการเสี่ยงชีวิต การไถ่ถอน การปลดปล่อย และเป็นการเรียกร้องให้เป็นความรับผิดชอบอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย และมายาคติในละครโทรทัศน์ก็ทำหน้าที่กำหนดความคิด (Impose) ว่าอย่างไรก็ตามผู้หญิงยังคงต้องยอมรับว่า การให้กำเนิดลูกยังคงต้องเป็นหน้าที่ของผู้หญิงโดยธรรมชาติ และหน้าที่นี้ก็ไม่สามารถจะเท่าเทียมกันได้ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย และมายาคติทำหน้าที่กำหนดความคิดว่าการให้กำเนิดลูกสามารถเป็นสิ่งที่ปลดปล่อยแม่ที่ไม่ต้องการลูกให้เป็นอิสระได้ แต่สังคมก็จะตราหน้าว่าเป็นแม่ใจร้าย แม่ใจดำ ทอดทิ้งลูกได้ลงคอ

ผลการศึกษามายาคติแม่ที่เปี่ยมเบนในละครโทรทัศน์จากการให้กำเนิดนี้ ซีโมน เดอ โบวัวร์ (Simone De Beauvoir) นักสตรีนิยมคลั่งลูกที่สองเขียนหนังสือ The Second Sex วิเคราะห์สภาพชีวิตของผู้หญิงใน

เรื่องความเป็นแม่ ว่าร่างกายของผู้หญิง สภาพทางสรีระของผู้หญิงนำมาซึ่งความทุกข์ยาก การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของผู้หญิง ในการตั้งท้อง การให้กำเนิด การให้นมลูก ได้ดึงเอาพลังงานและความสนใจของผู้หญิงไปอย่างมาก เพราะการเปลี่ยนแปลงนี้นำมาซึ่งความเจ็บปวดและทรมาน “ผู้หญิงถือว่าเป็นเหยื่อของเผ่าพันธุ์” (อ้างใน วารุณี ภูริสินสิทธิ, 2545) นอกจากนี้ A. Rich ซึ่งเขียนหนังสือ OF WOMAN BORN ได้วิพากษ์วิจารณ์วิธีการต่อสู้เรื่อง “ความเป็นแม่” ที่ผู้หญิงพยายามวิงวอน “ความเป็นแม่” ทางชีวภาพ ด้วยการไม่ยอมแต่งงานหรือแต่งงานแล้วไม่ยอมมีบุตรว่า วิธีการนี้ไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากเหตุผล “ความเป็นแม่” ที่มีได้ 2 นัยยะ คือ การเป็นแม่จากด้านชีวภาพ และการเป็นแม่จากด้านสังคมวัฒนธรรม การหลีกเลี่ยงนี้ช่วยให้หลีกเลี่ยงได้แต่ความหมายแรก แต่ไม่อาจพ้นความหมายหลังได้ (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2536)

1.1.5 มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากการอบรมเลี้ยงดู ผลการศึกษาพบมายาคติ ลูกคือสมบัติของแม่จากการให้กำเนิด แม่จึงควรเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูก และพบมายาคติที่แม่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูกแบบเอาใจใส่ได้ แม่จะไม่ได้อยู่กับลูก มายาคติที่การทำหน้าที่จัดการอนาคตและปกป้องผองภัยให้กับลูกต้องไม่เป็นวิธีการที่เบี่ยงเบนไปจากสังคมกำหนด หรือผิดจากทำนองคลองธรรม มายาคติแม่กำหนดชีวิตของลูกได้แต่ก็ควรให้โอกาสลูกในการกำหนดชีวิตของตัวเองด้วย และมายาคติที่แม่ต้องทำหน้าที่สอนแต่สิ่งที่ดีงามให้แก่ลูก

จากมายาคติความเป็นแม่ที่ปรากฏนี้เมื่อพิจารณาตามกรอบหน้าที่ของมายาคติตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ มายาคติที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เหล่านี้คือหน้าที่การพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) ว่า

แม่ต้องการแสดงอำนาจในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเอง ซึ่งให้เห็นว่าแม่ทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์ แต่เด็กรับคนอื่น ซึ่งให้เห็นว่า แม่ทำหน้าที่แม่ได้แม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน และมายาคติในละครโทรทัศน์ก็ทำหน้าที่กำหนดความคิด (Impose) ว่าแม่แม่จะมีอำนาจจากการให้กำเนิดลูก แต่แม่ก็ไม่สามารถกำหนดวิธีการเลี้ยงลูกที่เบี่ยงเบนได้ กำหนดความคิดว่าแม่ทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์แต่ไม่ควรเด็กรับคนอื่น และกำหนดความคิดว่า แม่ไม่ต้องอยู่ด้วยกันกับลูกได้ แต่ต้องรักและเลี้ยงดูตลอด

ผลการศึกษามายาคติแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากการอบรมเลี้ยงดูนี้ คือสิ่งที่เสนอให้เห็นว่าหากผู้หญิงไม่อบรมเลี้ยงดูลูกตามแบบที่มาตรฐานของสังคมกำหนดแล้วจะเกิดผลเช่นไร ดังนั้นความคิดที่แม่ถูกกำหนดก็คือ แม่ยังคงต้องเป็นแม่ที่ดี แม่ที่เลี้ยงดูลูกแบบที่สังคมต้องการสอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ ที่ว่า “ความเป็นแม่” เราทำได้และไม่สามารถจะเป็นแม่อย่างไรก็ได้ตามความต้องการส่วนตัวของเรา หากแต่จะต้องเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดเอาไว้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2536)

1.1.6 มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์จากพัฒนาการความเป็นแม่ ผลการศึกษาพบว่า แม่ที่ปฏิเสธการเป็นแม่ หรือเป็นแม่ที่ทอดทิ้งลูก หากมีพัฒนาการความเป็นแม่ด้วยการหวนกลับมาทำหน้าที่ของแม่ ก็จะเป็นแม่ที่ดีได้ และมายาคติแม่ที่เลี้ยงดูลูกแต่ไม่ละทิ้งความปรารถนาหรือความต้องการส่วนตน ลูกก็จะเฉยชาไม่รักแม่ แต่หากมีพัฒนาการที่กลับตัวกลับใจมาเป็นแม่ที่ให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกมากกว่า ลูกจะมีความสุขและให้อภัยแม่ได้

จากมายาคติความเป็นแม่ที่ปรากฏนี้เมื่อพิจารณาตามกรอบหน้าที่ของมายาคติตามแนวคิดของโรลิ่งส์ บาร์ธส์ มายาคติที่ปรากฏในละคร

โทรทัศน์เหล่านี้คือหน้าที่การพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) ว่าแม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้ว ปฏิเสธความเป็นแม่โดยการทอดทิ้งลูก หรือแสดงบทบาทความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานสังคมกำหนด หากแม่หวนกลับมาแสดงบทบาทความเป็นแม่ตามที่มาตรฐานสังคมกำหนดแล้ว แม่ก็จะเป็นแม่ที่ดีต่อไป และมายาคติในละครโทรทัศน์ก็ทำหน้าที่กำหนดความคิด (Impose) ว่า แม่ต้องทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก และต้องอบรมเลี้ยงดูลูกตามมาตรฐานสังคมกำหนดอย่างต่อเนื่องด้วย จึงจะเป็นแม่ที่ดี

1.2 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์

1.2.1 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์จากลักษณะทางกายภาพ จากละครโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่เป็นเพศที่สาม คือเพศชายที่มีจิตใจเป็นผู้หญิง และต้องการเลี้ยงดูเด็กที่ถูกแม่ทอดทิ้งตั้งแต่แบเบาะ ผลการศึกษาพบมายาคติ คือ การเลี้ยงดูลูกคือการเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปของผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ มายาคติผู้ที่มีลักษณะทางกายภาพที่ให้กำเนิดลูกไม่ได้ สามารถเป็นแม่ที่ดีได้ นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าต้นแบบทางกายภาพของแม่ยังคงเป็นสิ่งสำคัญต่อการรับรู้ การซึมซับ และทำตามจากลูกได้

จากมายาคติความเป็นแม่ที่ปรากฏนี้เมื่อพิจารณาตามกรอบหน้าที่ของมายาคติตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ มายาคติที่ปรากฏในละครโทรทัศน์เหล่านี้คือหน้าที่การพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) ว่าผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่ให้กำเนิดลูกไม่ได้ สามารถเป็นแม่ที่ดีได้และมายาคติในละครโทรทัศน์ก็ทำหน้าที่กำหนดความคิด

(Impose) ว่า ลูกทุกคนไม่จำเป็นต้องมีแม่ผู้ให้กำเนิดเลี้ยงดู ผู้หญิงทำหน้าที่
แม่ได้แม่ไม่ต้องให้กำเนิด เพศที่สามก็สามารถทำหน้าที่แม่ได้แม่ให้กำเนิดไม่ได้

ผลการศึกษามายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ใน
ละครโทรทัศน์จากลักษณะทางกายภาพนี้ คือสิ่งที่สอดคล้องกับกาญจนา
แก้วเทพ ที่ว่า หากพิจารณากันอย่างกว้างขวาง “ความเป็นแม่” เป็นเรื่อง
ของทางสังคมยิ่งกว่าจะเป็นเรื่องของทางชีวภาพ ทั้งนี้หมายความว่า แม้แต่
ผู้หญิงที่ไม่มีลูกเลย ยังเป็นแม่ได้ในทางสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2536)

1.2.2 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่”

ในละครโทรทัศน์ จากลักษณะทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพ
แม่หม้ายและสถานภาพโสดของแม่ ลูกจะเป็นส่วนที่เติมเต็มได้จากการได้
ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก และผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางสังคมด้าน
ฐานะ ทั้งแม่ที่รวยและแม่ที่มีฐานะยากจน จะเป็นแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกอย่าง
เอาใจใส่และใกล้ชิด

จากมายาคติความเป็นแม่ที่ปรากฏนี้เมื่อพิจารณาตามกรอบหน้าที่
ของมายาคติตามแนวคิดของโรลิ่งด์ บาร์ธส์ มายาคติที่ปรากฏในละคร
โทรทัศน์เหล่านี้คือหน้าที่การพยายามชี้ให้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้น (Point Out) ว่า
ยังมีผู้ที่ต้องการเป็นผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่เพื่อเติมเต็มส่วนที่ขาด เช่น สามีเสียชีวิต
ลูกเสียชีวิต หรือเป็นผู้ที่ไม่สามารถมีลูกโดยการให้กำเนิดได้ ดังนั้นมายา
คติเกี่ยวกับความเป็นแม่ที่ชี้ให้เห็นจึงทำหน้าที่กำหนดความคิด (Impose) ว่า
ผู้หญิงทุกคนสามารถทำหน้าที่ความเป็นแม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกได้แม่ไม่
ต้องให้กำเนิด และเพิ่มเติมความสามารถนี้ให้กับผู้ที่ต้องการเป็นผู้เลี้ยงดู
ประหนึ่งแม่ เช่น เพศที่สาม ด้วยเช่นเดียวกัน

1.2.3 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ จากลักษณะทางจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางจิตใจที่ปรารถนาจะทำหน้าที่เลี้ยงดู จะทำให้เป็นแม่ที่มีอำนาจ และเป็นแม่ที่เอาใจใส่ลูกเป็นอย่างดี

1.2.4 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ จากการอบรมเลี้ยงดู ผลการศึกษาพบว่า แม่ไม่ต้องให้กำเนิดก็สามารถทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์ในการอบรมเลี้ยงดูลูก

1.2.5 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ จากพัฒนาการความเป็นแม่ ผลการศึกษาพบว่า แม่ไม่ได้ให้กำเนิด แต่ถ้าเป็นแม่ที่มอบความรักและอบรมเลี้ยงดูลูกอย่างดีเสมอต้นเสมอปลาย จะเป็นแม่ที่ดี เพราะความผูกพันอาจมีมากกว่าสายเลือดจากการให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดู เท่ากับเป็นการให้ความสำคัญกับการเลี้ยงดูมากกว่าการให้กำเนิด

2) การเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย

2.1 เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เป็ยงเบน” ในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่ามายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์มีทั้งตอกย้ำ ต่อต้าน และท้าทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย

2.1.1 มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เป็ยงเบน” ที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคม ผลการศึกษาพบว่า แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างละครแม่ที่กำหนดในการศึกษาคั้งนี้จะเป็นตัวละครแม่ที่อบรมเลี้ยงดูลูกเป็ยงเบนไปจากสังคมกำหนด แต่การประกอบสร้างจากละครโทรทัศน์

ก็พบมายาคติที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทยคือ การตอกย้ำทางด้านความหมาย การทำหน้าที่ คุณลักษณะ บทบาท และการอบรมเลี้ยงดู โดยละครโทรทัศน์มีการตอกย้ำความหมายของแม่ ยังคงเป็นผู้หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก เช่นเดียวกับหน้าที่ของแม่ที่ตอกย้ำว่า แม่เมื่อให้กำเนิดแล้ว แม่จะมีอุปสรรคขัดขวางในการทำหน้าที่แม่อย่างไร ก็ต้องทำหน้าที่แม่ในการอบรมเลี้ยงดูลูกได้ ในขณะที่คุณลักษณะของแม่นั้นละครโทรทัศน์ตอกย้ำว่า แม่ต้องมีความพร้อม มีความเหมาะสมทั้งทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม และทางด้านจิตใจในการเป็นแม่ อายุที่เหมาะสมต้องมีอายุที่ไม่น้อยและอายุไม่มากเกินไป มีการศึกษาหรือมีความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก มีอาชีพที่เหมาะสมไม่ส่งผลต่อความรู้สึกด้านลบของลูก ส่วนบทบาทของแม่ที่มีการตอกย้ำในละครโทรทัศน์คือ แม่เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วต้องแสดงบทบาทในการเลี้ยงดูลูก และต้องเลี้ยงดูอย่างดี และการตอกย้ำเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูลูก คือ แม่ควรอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความเสียสละ เสียสละความปรารถนาส่วนตนและให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกมากกว่า แม่ควรอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความเอาใจใส่ แม้ว่าแม่จะมีเงื่อนไขจากการที่ไม่ได้อยู่ใกล้ชิดกับลูก แม่ควรอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยการปกป้องผองภัยอันตรายที่จะเกิดกับลูก แม่ควรอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยการเป็นบูรพาจารย์ของลูก สั่งสอนแต่สิ่งที่ดีงามให้กับลูก แม่ควรอบรมเลี้ยงดูด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนให้การศึกษา แม่ควรอบรมเลี้ยงดูด้วยการเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างที่ดีให้กับลูก

2.1.2 มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เปี่ยมเบน” ที่ต่อต้านกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จากผลการศึกษา ความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์ที่ต่อต้านกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย จะมา

จากการต่อต้านทางด้านความหมาย และทางด้านคุณลักษณะของแม่ โดยที่ การต่อต้านมายาคติทางด้านความหมายนั้น พบว่า ความเป็นแม่ในละคร โทรทัศน์ต่อต้านว่า แม่ผู้ให้กำเนิดอาจจะไม่ได้เป็นผู้เลี้ยงดู และแม่ที่เลี้ยงดู อาจจะไม่ได้ให้กำเนิด ต่อต้านด้วยการนำเสนอมายาคติว่า แม่ผู้ให้กำเนิด ถ้าไม่มีความพร้อมในความเป็นแม่ก็ไม่ควรต้องเป็นผู้อบรมเลี้ยงดู เป็นแม่ได้ เพียงแค่ผู้ให้กำเนิดเท่านั้น และต่อต้านมายาคติความเป็นแม่ด้วยการที่แม่ ผู้ให้กำเนิดปฏิเสธการเป็นแม่ นอกจากนี้ยังมีการต่อต้านด้วยการนำเสนอ ผู้หญิงที่ปฏิเสธการเป็นแม่ทางด้านชีวภาพด้วยการหนีการแต่งงาน และ มีการต่อต้านมายาคติเกี่ยวกับการให้กำเนิดว่า ควรมีความรับผิดชอบในการให้กำเนิดอย่างเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง สำหรับการต่อต้านทางด้านคุณลักษณะของแม่นั้นพบว่า มีมายาคติต่อต้านว่า การเป็นแม่นั้นอาจต้องเป็นคนที่ทำผิดศีลธรรมเพื่อลูก มายาคติที่ว่า ความสวยของผู้หญิงหรือการที่ “นารีมีรูปเป็นทรัพย์” ทำให้ผู้หญิงมีทางเลือก มากกว่าความเป็นแม่

2.1.3 มายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เปี่ยมเบน” ที่ท้าทายกับ มายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่าละครโทรทัศน์ นำเสนอ มายาคติที่แม่ต้องการอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยการใช้อำนาจของแม่ ในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูก โดยไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามที่สังคม กำหนด และพบมายาคติท้าทายการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบปล่อยปละละเลย ที่ลูกสามารถจะเป็นคนดีได้

2.2 เปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ ผลการศึกษาพบมายาคติที่ตรงข้าม และต่อสู้กับมายาคติ หลักความเป็นแม่ในสังคมไทย

2.2.1 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่ตอกย้ำกับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า มายาคติเกี่ยวกับ แม่ไม่ได้เป็นผู้ที่ให้กำเนิด แต่เมื่อจะเป็นแม่แล้ว การให้ความสำคัญกับการอบรมเลี้ยงดู จะทำให้เป็นแม่ที่สมบูรณ์แบบได้

2.2.2 มายาคติความเป็นแม่ของ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ที่ต่อสู้กับมายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย ผลการศึกษาพบว่า ความรัก ความผูกพัน ความใกล้ชิดในการอบรมเลี้ยงดูจะทำให้ความเป็นแม่มีมากกว่า แม่ผู้ให้กำเนิดแต่ไม่ได้เลี้ยงดูได้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาครั้งนี้สามารถอภิปรายผลด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากทฤษฎีสตรีนิยม จากมายาคติ จากหน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ และจากคุณลักษณะความเป็นละครโทรทัศน์ ดังนี้

1. การอภิปรายผลมายาคติความเป็นแม่ที่เปี่ยมเบนในละครโทรทัศน์ ด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากทฤษฎีสตรีนิยม ผลการศึกษาความเป็นแม่ที่เปี่ยมเบนในละครโทรทัศน์ในครั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากมุมมองความเป็นแม่ จากทฤษฎีสตรีนิยม พบว่า มีมายาคติความเป็นแม่ที่พบในละครโทรทัศน์ คือ การปฏิเสธการเป็นแม่ ทั้งการปฏิเสธความเป็นแม่ทางชีวภาพ และปฏิเสธความเป็นแม่ทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ละครโทรทัศน์ก็สร้างให้ความเป็นแม่แบบนี้ได้รับการลงโทษในเชิงสัญลักษณ์ จากการประกอบสร้างของละครโทรทัศน์ที่ “คุณหญิงศรี” ไม่ได้มีชีวิตที่มีความสุขเลย ตั้งแต่เริ่มต้น คือปฏิเสธการแต่งงาน และเมื่อละครโทรทัศน์ดำเนินเรื่องให้เรีนรู้ที่จะรักลูก “คุณหญิงศรี” จึงผูกพัน และยอมรับการเป็นแม่ได้ในที่สุด เป็นการนำเสนอ

แม่ในมุมมองของทฤษฎีสตรีนิยมที่นำเสนอในละครโทรทัศน์ ให้รู้ว่ามีผู้หญิงที่ไม่ต้องการเป็นแม่ ปฏิเสธการเป็นแม่ตั้งแต่การเป็นแม่ทางด้านชีวภาพ แต่ก็ได้รับการประกอบสร้างจากมายาคติในละครโทรทัศน์ ให้กลับเข้าสู่ความเป็นแม่ตามที่สังคมต้องการ ตามที่สังคมคาดหวังในท้ายที่สุด

นอกจากนี้ความเป็นแม่ในมุมมองจากทฤษฎีสตรีนิยมที่ได้รับการนำเสนอในละครโทรทัศน์คือ แม่ที่ต้องทำงานนอกบ้าน จาก “อีสา” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “อีสารวิช่วงโชติ” ที่ชีวิตการทำงานนอกบ้านเป็นคนเก่ง เป็นคนมีความสามารถ แต่ชีวิตในบ้านเมื่อเป็นแม่ ลูกกลับไม่ยอมรับในฐานะแม่ แต่ท้ายที่สุดละครโทรทัศน์ก็ประกอบสร้างให้ “สา” ละทิ้งการทำงานนอกบ้าน กลับมาทำหน้าที่แม่ของลูก “สา” จึงเป็นแม่ที่ดีของลูกได้เพียงเพราะ “สา” กลับมาอยู่ในพื้นที่ของแม่ พื้นที่ในบ้าน เลี้ยงดูลูก หรือตัวละครแม่ “ลำยอง” ที่มีวิธีการเลี้ยงลูกที่ผิดแผกไปอย่างมากกับมาตรฐานสังคม อีกทั้งประพฤติกรรมไม่เหมาะสม ก็เป็นแม่ที่นักสตรีนิยมมองเห็นว่า “ความเป็นแม่” นั้นมิได้หมายความว่า “แคมีลูกก็เป็นแม่ได้” แต่ยังหมายรวมถึงองค์ประกอบอื่น ๆ ที่รวมตัวเป็น “ความเป็นแม่” เช่น พื้นที่ของแม่ (บ้าน) การทำงานของแม่ (เพื่อลูก) การดูแลลูก นั่นก็หมายถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของความเป็นแม่ และแม่ที่ทำตัวดีในสายตาของสังคมเท่านั้น จึงจะเป็นแม่ดี (Good Mother) หรือแม่ในอุดมคติ (Ideal Mother) หากผู้หญิงคนใดไม่ทำหน้าที่ดังกล่าวก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นแม่เลว (Bad Mother) (Deviant Mother) (กัจจร หลุยยะพงศ์, 2544)

2. การอภิปรายผลมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ ด้วยมุมมองความเป็นแม่จากมายาคติ จากผลการศึกษานี้สามารถอภิปรายด้วยคุณสมบัติประการหนึ่งของมายาคติ (Myth) ที่ว่า ที่ใดก็ตามที่มีมายาคติ

(Myth) ทำงานอยู่ ที่นั่นก็จะมีการผลิตมายาคติต่อต้าน (Counter-Myth) ที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมย่อย ๆ อยู่ด้วยเสมอ (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) ซึ่งหมายถึงว่า มายาคติต่าง ๆ จะมีการต่อสู้ทางความหมายกันอยู่ตลอดเวลา มายาคติต่อต้านจะเป็นการเปิดโปงให้เห็นเบื้องหลังอีกด้านหนึ่ง ดังนั้นจาก ผลการศึกษาในครั้งนี้ที่พบว่า การเปรียบเทียบมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์กับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย จึงมีทั้ง ในลักษณะของการตอกย้ำ การต่อต้าน และการท้าทาย นั่นเป็นเพราะว่า มายาคติต่อต้านจากความเบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์กำลังทำงาน ผ่านการประกอบสร้างชีวิตของตัวละครแม่ให้โลดแล่นในละครโทรทัศน์อยู่ “ลำยอง” ในละครโทรทัศน์เรื่อง “ทองเนื้อเก้า” จึงกำลังกลั่นมายาคติต่อต้าน (Counter-Myth) กับมายาคติหลัก (Main Myth) ความเป็นแม่ที่ดีในสังคมไทยในการอบรมเลี้ยงดูลูกที่ต้องรักและเอาใจใส่ลูก โดยการท้าทายด้วยการเป็นแม่ที่แสดงอำนาจในการกำหนดวิธีอบรมเลี้ยงดูลูกตามที่ตนต้องการ คำพูดว่า “ลูกของกู กูจะเลี้ยงยังไงก็ได้” จึงประกอบสร้างให้ปรากฏออกมา ในละครโทรทัศน์อยู่บ่อยครั้ง หรือ ตัวละคร “คุณหญิงอบเชย” ที่แม่จะเป็นแม่ที่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูกอย่างดี ทะนุถนอมลูกเพื่อให้เป็น เมีย เป็นแม่ที่ดีในอนาคต แต่เมื่อ “คุณหญิงอบเชย” ต้องแสดงบทบาทบุรพเพทในการปกป้องอันตรายให้กับลูก การใช้วิธีที่สร้างความเดือดร้อนกับผู้อื่น ความเป็นแม่ของ “คุณหญิงอบเชย” นี้ จึงกำลังแสดงคุณสมบัติของมายาคติต่อต้าน (Counter-Myth) กับมายาคติหลัก (Main Myth) ความเป็นแม่ที่ดีในสังคมไทย ทำให้เกิดการตั้งคำถามได้ว่า เป็นแม่ที่ดีหรือไม่ เป็นต้น จะเห็นได้ว่า มายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนจากข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อค้น

พบความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนที่ละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นวัฒนธรรมย่อย กำลังผลิตมายาคติต่อต้าน (Counter-Myth) ออกมา

3. การอภิปรายผลมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ ด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากหน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ หน้าที่ต่อสังคมของมายาคติในละครโทรทัศน์หน้าที่หนึ่ง คือ หน้าที่ยึดเหนี่ยวส่วนเสี้ยวของสังคมที่แตกร้าวออกจากกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ ให้เข้ามาติดรวมเป็นหนึ่งอยู่ได้ และอีกหน้าที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ คือ การอบรมสั่งสอนบรรดาค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2536) จากหน้าที่ของมายาคติละครโทรทัศน์นี้ ผลการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่า ละครโทรทัศน์มีการจำลองชีวิตแม่ที่เบี่ยงเบนที่บิดเบี้ยว เพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่าง และมีหนทางแนวทางตามธรรมชาติของสื่อละครโทรทัศน์ในการเล่าเรื่อง ในการแก้ปัญหาตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบนเหล่านี้ให้กลับเข้าสู่การเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังในท้ายที่สุด ดังนั้นค่านิยมต่าง ๆ เกี่ยวกับแม่ที่ต้องอบรมสั่งสอนให้กับสังคมตามกระบวนการของโทรทัศน์ที่เป็นไปอย่างแนบเนียนจึงต้องมี ตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบนมานำเสนอในละครโทรทัศน์เพื่อเป็นตัวอย่างชีวิตแม่ และนำเสนอการทำหน้าที่ของคนรอบข้างตัวละครแม่ และคนในสังคม ช่วยกันตักเตือน และหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้แม่ที่เบี่ยงเบนกลับมาเป็นแม่ในอุดมคติ ทำหน้าที่แม่ตามที่สังคมกำหนด สังคมยอมรับ เพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวส่วนเสี้ยวของสังคมเกี่ยวกับการเป็นแม่ ตามกรอบมาตรฐานที่สังคมกำหนด หรือการลงโทษแม่ที่เบี่ยงเบนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการที่แม่ที่เบี่ยงเบนเสียชีวิต เสียใจ ไม่มีความสุข ลูกก้าวร้าว ลูกมีแต่ความทุกข์ ลูกบิดบัง ที่พบในการศึกษาครั้งนี้ ก็เป็นการทำหน้าที่ของมายาคติในการยึดเหนี่ยวสังคมความเป็นแม่ที่ดีไว้เช่นกัน

ส่วนหน้าที่ของมายาคติละครโทรทัศน์ต่อสังคมในการอบรมสั่งสอน บรรดาค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ เห็นเป็นข้อมูลประจักษ์ที่หลากหลายเกี่ยวกับความเป็นแม่ แต่ที่สำคัญคือ แม่ควรแสดงบทบาทและทำหน้าที่แม่ให้สมบูรณ์ที่สุด หากทำไม่สมบูรณ์ แบบ มายาคติจากละครโทรทัศน์ก็แสดงให้เห็นด้วยบทลงโทษจากการ จำลองชีวิตแม่ที่เบี่ยงเบนมานำเสนอแล้ว

สำหรับหน้าที่ของมายาคติละครโทรทัศน์ในระดับปัจเจกบุคคลนั้น ก็คือการตอบสนองความต้องการหลายอย่างในชีวิตของปัจเจกชนที่ไม่มีทาง จะบรรลุได้ในโลกแห่งความจริง (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในโลกจริงที่ไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น การให้ กำเนิดลูก ผู้ชายไม่สามารถให้กำเนิดลูกได้ด้วยวิธีธรรมชาติที่ไม่ได้ กำหนดมาเหมือนผู้หญิง และความเจ็บปวดจากการคลอดลูกก็ไม่สามารถ ลดลงได้ในโลกจริง ยังคงเป็นความเจ็บปวดที่ผู้หญิงทั้งที่มีประสบการณ์ การคลอดลูก และยังไม่เคยมีประสบการณ์การคลอดลูกในโลกจริงเชื่อว่า เจ็บปวดที่สุดกว่าการเจ็บปวดทางกายอื่นใด แต่ละครโทรทัศน์จากผลการ ศึกษาครั้งนี้ก็ยังคงพบการเรียกร้องให้รับรู้ว่าการคลอดลูกเป็นความเจ็บ ปวด และยังคงเรียกร้อง ต้าทอผู้ชายว่าเป็นต้นเหตุของความเจ็บปวด และ ต้องการให้ผู้ชายมารับผิดชอบการให้กำเนิดเท่าเทียมกับผู้หญิง แม้ว่ามายาคตินี้ทั้งในโลกจริงและโลกสัญลักษณ์ไม่สามารถเป็นไปได้ แต่มายาคติใน ละครโทรทัศน์ก็ยังทำหน้าที่นี้ให้กับผู้หญิงเสมอ

ดังนั้นจากผลการศึกษาในครั้งนี้คงพอจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนข้อสรุปที่ ว่าเป็นขณะที่มายาคติในโลกแห่งความเป็นจริงมีหน้าที่ มายาคติในโลกแห่ง

สัญลักษณ์ ซึ่งก็คือละครโทรทัศน์นั้นก็มีหน้าที่ทั้งในระดับปัจเจกชนและต่อระดับสังคมเช่นกัน

4. การอธิบายผลมายาคติความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ด้วยมุมมองความเป็นแม่ จากคุณลักษณะความเป็นละครโทรทัศน์ หากพิจารณาจากความเป็นละครโทรทัศน์ที่มีการเล่าเรื่องเป็นศาสตร์สำคัญ มายาคติต่อต้านทั้งหลายที่แม่ที่เบี่ยงเบนจากละครโทรทัศน์ผลิตออกมา ก็เป็นไปตามหน้าที่ของการเล่าเรื่องและเรื่องเล่าประการหนึ่งที่ Fisher (อ้างใน กาญจนา แก้วเทพ, 2553) ระบุว่า เรื่องเล่ากำลังทำหน้าที่ตอกย้ำอุดมการณ์เดิม ๆ ให้มั่นคง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ก็คือ ตอกย้ำอุดมการณ์ความเป็นแม่ หรือมายาคติหลักความเป็นแม่ (Main Myth) ในสังคมไทย แม้ว่าเรื่องเล่าหรือการเล่าเรื่องในการศึกษาครั้งนี้จะเป็นเรื่องราวของแม่ที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานสังคมกำหนดทั้งหมด แต่สุดท้ายแล้วละครโทรทัศน์ก็ทำหน้าที่ในการเล่าเรื่องตอกย้ำมายาคติให้แม่ได้เปลี่ยนแปลงจากแม่ที่เบี่ยงเบนมาเป็นแม่ที่ดีตามสังคมกำหนด หากแม่ไม่เปลี่ยนแปลงแม่ก็จะได้รับการลงโทษ

นอกจากนี้การที่ละครโทรทัศน์เป็นพื้นที่ในเรื่องแต่ง (Fiction) ความเป็นแม่ที่ปรากฏในละครโทรทัศน์จึงเป็นการประกอบสร้างความหมายทั้งสิ้น แต่ผู้ชมก็เกิดความรู้สึกว่านี่เป็นโลกจริง ๆ เมื่อกลั่นแกล้งและการเล่าเรื่องพาผู้ชมเข้าไปในพื้นที่เรื่องแต่งของละครโทรทัศน์อีกทั้งพื้นที่ในเรื่องแต่งของละครโทรทัศน์ แนวคิดเกี่ยวกับ “อาณาเขต/พื้นที่/สถานที่” ละครโทรทัศน์ ซึ่งเป็นเรื่องแต่ง ผู้ผลิตก็จะมีการตกแต่งหรือจัดฉากอย่างมาก ซึ่งก็หมายความว่ามีการประกอบสร้างความหมายของพื้นที่มากขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ, 2553) ดังนั้นความสมจริงจากพื้นที่เรื่องแต่งนี้ก็อาจจะทำให้

ผู้ชมละครโทรทัศน์หลงลืมไปได้ว่า สิ่งที่ได้เห็นไม่ใช่ความจริงทั้งหมด แต่คือการคัดเลือกมาแล้ว การลืมนี่จึงอาจทำให้ผู้ชมยอมรับการคัดเลือกนี้ได้ และการคัดเลือกที่ว่านี้ หากมองไปเบื้องหลังของการกระทำของตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบนในละครโทรทัศน์ที่หลากหลายนี้ นอกเหนือจากผู้กำกับ คนเขียนบท เจ้าของบทประพันธ์ แล้ว “กฎเกณฑ์ของสังคม” จะเป็นผู้ชักใยที่สำคัญ (กาญจนา แก้วเทพ, 2543) ซึ่งกฎเกณฑ์สังคมในการศึกษาครั้งนี้ก็คือ มายาคติหลักความเป็นแม่ในสังคมไทย ที่ต้องการให้แม่เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูลูกอย่างดีตามกรอบมาตรฐานสังคมกำหนดไว้นั่นเอง มายาคติต่อต้านจากความเป็นแม่ที่เบี่ยงเบนทั้งหลายจึงถูกประกอบสร้างความหมายผ่านพื้นที่เรื่องแต่งในละครโทรทัศน์จำลองชีวิตแม่ออกมาให้เห็น การตอกย้ำการต่อต้าน การทำลาย ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วจากผลการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่าผู้ชักใยสุดท้ายคือ “กฎเกณฑ์ของสังคม” ก็ทำหน้าที่ให้การต่อต้านการทำทายนั้นทำได้ในพื้นที่แต่ง แค่นั้นการเริ่มเรื่อง กลางเรื่อง เท่านั้นแต่ตอนจบของเรื่อง “แม่ที่เบี่ยงเบน” ก็ต้องกลับคืนสู่ความเป็นแม่ที่ดี

70

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาการประกอบสร้างมายาคติความเป็นแม่ของ “แม่ที่เบี่ยงเบน” และ “ผู้เลี้ยงดูประหนึ่งแม่” ในละครโทรทัศน์ยังคงเป็นไปตามความหมายหลักของสังคมไทย คือความหมายตามพจนานุกรม แม่คือ “หญิงผู้ให้กำเนิดหรือเลี้ยงดูลูก” แต่ก็พบมุมมองความเป็นแม่จากทฤษฎีสตรีนิยมคือ การปฏิเสธการเป็นแม่ ทั้งการปฏิเสธความเป็นแม่ทางชีวภาพ และปฏิเสธความเป็นแม่ทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ละครโทรทัศน์ก็สร้างให้

ความเป็นแม่แบบนี้ได้รับการลงโทษในเชิงสัญลักษณ์ และยอมรับการเป็นแม่ได้ในที่สุด นอกจากนี้ แม่ที่ต้องทำงานนอกบ้านที่ต้องทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ตามมุมมองของนักสตรีนิยมที่พื้นที่ของแม่(บ้าน) การทำงานของแม่(เพื่อลูก) การดูแลลูก นั้นก็หมายถึงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของความเป็นแม่

ผลการศึกษาคือการเปรียบเทียบมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย มีทั้งในลักษณะของการตอกย้ำ การต่อต้าน และการท้าทาย นั่นเป็นเพราะว่าตามคุณสมบัติประการหนึ่งของมายาคติ(Myth)ก็คือ ที่ได้ก็ตามที่มีมายาคติ(Myth) ทำงานอยู่ที่นั่นก็จะมีการผลิตมายาคติต่อต้าน(Counter-Myth) ที่ปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมย่อย ๆ อยู่ด้วยเสมอ ซึ่งหมายถึงว่า มายาคติต่าง ๆ จะมีการต่อสู้ความหมายกันอยู่ตลอดเวลา มายาคติต่อต้านจะเป็นการเปิดโปงให้เห็นเบื้องหลังอีกด้านหนึ่ง รวมถึงคุณสมบัติของละครโทรทัศน์ประการหนึ่งก็คือ ตัวละครสตรีมักถูกสร้างขึ้นให้เข้มแข็งหรือมีอำนาจโดยเฉพาะเมื่อปรากฏอยู่ภายนอกบ้าน และมีความหลากหลายของมุมมองชีวิตที่เป็นปัจจัยเชื้อให้มายาคติความเป็นแม่ในละครโทรทัศน์มีทั้งมายาคติหลักและมายาคติต่อต้าน

ผลการศึกษานำที่ของมายาคติในละครโทรทัศน์ คือหน้าที่ยึดเหนี่ยวส่วนเสี้ยวของสังคมที่แตกร้าวออกจากกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ ให้เข้ามาติดรวมเป็นหนึ่งอยู่ได้ และหน้าที่การอบรมสั่งสอนบรรดาค่านิยมและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคม ละครโทรทัศน์จึงมีการจำลองชีวิตแม่ที่เบี่ยงเบนที่บิดเบี้ยว เพื่อให้เห็นเป็นตัวอย่าง และมีหนทางแนวทางตามธรรมชาติของสื่อละครโทรทัศน์ในการเล่าเรื่อง ในการแก้ปัญหาตัวละครแม่ที่เบี่ยงเบนเหล่านี้ ให้กลับเข้าสู่การเป็นแม่ตามที่สังคมกำหนดและคาดหวังในท้ายที่สุด

ดังนั้นค่านิยมต่าง ๆ เกี่ยวกับแม่ที่ต้องอบรมสั่งสอนให้กับสังคมตามกระบวนการของโทรทัศน์ที่เป็นไปอย่างแนบเนียนจึงต้องมี ตัวละครแม่ที่เปี่ยมเบนมานำเสนอในละครโทรทัศน์เพื่อเป็นตัวอย่างชีวิตแม่ ทำหน้าที่ชี้ให้เห็นและกำหนดความคิดผู้ชม

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาคั้งนี้

จากผลการศึกษาที่พบในคั้งนี้ว่า มายาคติความเป็นแม่ที่เปี่ยมเบนในละครโทรทัศน์มีลักษณะทำทายกับมายาคติหลักความเป็นแม่ของสังคมไทย ได้แก่ (1) แม่มีอำนาจในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกเอง (2) การเลือกการอบรมเลี้ยงดูลูกแบบทอดทิ้งก็คือการปฏิเสธความเป็นแม่ทางด้านสังคมวัฒนธรรม (3) แม่ที่เลี้ยงลูกโดยปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ ลูกอาจเรียนรู้การเอาชีวิตรอดและเรียนรู้การเป็นคนที่ดีได้จากคนรอบตัว (4) การเป็นแม่อาจต้องเป็นคนผิดศีลธรรมเพื่อลูก สามารถนำไปใช้สำหรับการทบทวนความเป็นแม่ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มาจากปัจเจกบุคคลคือ ตัวผู้เป็นแม่ที่มีบริบทรอบตัวต่างกัน อาจจะมีความต้องการเป็นแม่ที่ไม่สอดคล้องกับที่สังคมกำหนดไว้ และต้องการจะกำหนดความเป็นแม่ด้วยตัวเอง รวมถึงในการผลิตละครโทรทัศน์ก็ต้องมีมิติของเหตุผลที่แม่ต้องการทำทายความเป็นแม่ที่กำหนดการเลี้ยงดูในหลายมิติ และเกิดผลกระทบกับลูกในหลายมิติมานำเสนอในละครโทรทัศน์ซึ่งเป็นพื้นที่ทดลองของการนำเสนอเรื่องราว แม่มุ่ต่าง ๆ ของสังคม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาคั้งต่อไป ควรมีการศึกษาและวิเคราะห์จากผู้ส่งสาร ในขั้นตอนการผลิต และขั้นการผลิตซ้ำ ตามลักษณะที่

Stuart Hall สรุปว่า “กระบวนการเข้าหรือถอดรหัสนั้นจะต้องถูกควบคุมในทุกขั้นตอนเพื่อให้ความหมายสุดท้ายในขั้นตอนของผู้รับสารตรงกับ ความหมายแรกของผู้ส่งสาร” และควรมีการศึกษาการรับรู้มาายาคติ ความเป็นแม่ของผู้รับสารหรือผู้ชมละครโทรทัศน์ด้วย

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2536). *ม่านแห่งอคติ : ความสัมพันธ์ระหว่างสตรีกับสถาบันทางสังคม*. ปทุมธานี: เจนเดอร์เพลส.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2536). *มายาพินิจ การเมืองทางเพศของละครโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจนเดอร์เพลส.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *ความเรียงว่าด้วยสตรีกับสื่อมวลชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์จำกัด.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- กาญจนา แก้วเทพ, สมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองและสื่อสารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2544). *ครอบครัวกับความสัมพันธ์ที่ไม่มีวันแปรเปลี่ยน?*. กรุงเทพฯ: หจก.อรุณการพิมพ์.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2541). *สตรีในคัมภีร์ตะวันออก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารุณี ภูริสินสิทธิ์ (2545). *สตรีนิยม : ขบวนการและแนวคิดทางสังคมแห่งศตวรรษที่ 20*. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- วิชิตา แก้ว. (2552, สิงหาคม). “แม่”: มุมมองเรื่องเล่าในบริบทของสังคมไทย. *วารสารการศึกษาไทย*, 6(59), 10-14.

- วาทินีย์ วิชัยยา. (2555). *แม่วิัยรุ่น: ประสบการณ์ชีวิตและเพศภาวะ*. ในการประชุมเครือข่ายวิชาการบัณฑิตศึกษาแห่งชาติครั้งที่ 1 18 ธันวาคม 2555. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญรัตน์ โพธิ์ไพรัตน์. (2547). *คดีเรื่องแม่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
- สุคนธ์รัตน์ สร้อยทองดี. (2552). *การนำเสนออุดมการณ์ความเป็นแม่ในวาทกรรมโฆษณาในนิตยสารสำหรับครอบครัว*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Bibliography

- Kanchana Kaewthep. (1993.) *Curtain of Prejudice: The Relationship between Women and Social Institutions*. Pathum Thani: Gender Press Publisher. (In Thai)
- Kanchana Kaewthep. (1993). *Analysis of Sexuality in Television Drama*. Bangkok: Gender Press Publisher. (In Thai)
- Kanchana Kaewthep. (2000). *Women and the media*. Bangkok: Thammasat University Printing House. (In Thai)
- Kanchana Kaewthep. (2001). *The Science of Media and Cultural Studies*. Bangkok: Edison Press Products Co., Ltd. (In Thai)
- Kanchana Kaewthep. (2010). *New Approach to Communicative Education*. Bangkok: Graphic Arts Limited Partnership. (In Thai)

- Kanchana Kaewthep, Somsuk Hinviman. (2008). *The Stream of Thinkers Political Economy and Communication Education*. Bangkok: Graphic Arts Limited Partnership. (In Thai)
- Kamjohn Louiyapong. (2001). *Family and Relationship that Never Change?*. Bangkok: Arun Limited Printing. (In Thai)
- Preecha Changkwanyuen. (1998). *Women in the Eastern Scriptures*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House. (In Thai)
- Varunee Purisinsit. (2002). *Feminism: 20th Century Social Movements and Concepts*. Bangkok: Kopfire Press Publisher. (In Thai)
- Rawich Takaew. "Mother": A Narrative Perspective in The Context of Thai Society. Thai Education Journal, 6 (59), 10-14. (In Thai)
- Watinee Wichaiya. *Adolescent Mothers: Life Experiences and Sexuality*. At the Academic Network Conference. Bangkok: Thammasat University. (In Thai)
- Boonrat Potipairattana. (2004). *The Mother Story in Theravada Buddhism*. Master Thesis, Thonburi Rajabhat University. (In Thai)
- Sukhontarat Soythongdee. (2009). *Presentation of Motherhood Ideology in Advertisement Discourse in Family Magazine*. Master Thesis, Chulalongkorn University. (In Thai)